Kan en rökare nekas operation?

En patient är missnöjd efter att ha nekats operation, med hänvisning till att han är rökare. Patienten överväger att anmäla detta till diskrimineringsombudsmannen.

ETISKA RÅDET SVARAR:

Landstingets tobakspolicy

I Landstinget i Jönköpings län finns sedan år 2000 ett tobakspolitiskt program. Målet är att människor varken ska börja röka/snusa och att de som gör det ska sluta och förblir tobaksfria. I programmet finns exempelvis en rekommendation om att alltid fråga patienter om tobaksvanor och erbjuda stöd för den som vill sluta använda tobak.

Positivt med rökstopp

Det finns flera studier som visar att rökare har en ökad risk för postoperativa komplikationer vid allmänkirurgiska och ortopediska ingrepp, jämfört med personer som inte röker. Riskerna minskar emellertid om rökstopp införs. Det gäller till exempel risken för hjärt- och kärlkomplikationer eller sår. Den genomsnittliga vårdtiden efter operation minskar också, likaså risken för att operation behöver göras om.

Socialstyrelsens generaldirektör Lars-Erik Holm har uttalat sig om att patienter ska sluta röka om de vill bli opererade (Dagens Samhälle 2009-11-27). På exempelvis Norrlands universitetssjukhus i Umeå har man valt att inte operera personer som vägrar göra rökstopp under två månader; före respektive efter operation. Man ser det som en patientsäkerhetsfråga.

Etiska aspekter

Det finns etiker som hävdar att vi borde införa en ansvarsprincip, som innebär att man prioriteras lägre om ens hälsotillstånd är en följd av ett medvetet risktagande. Problemet är i så fall hur olika risker ska kunna jämföras med varandra. Psykologisk forskning visar dessutom att ”dåliga” hälsobeteenden som rökning, sällan är en följd av genomtänkta val. Det är snarare olika livsomständigheter och socioekonomiska och genetiska faktorers som avgör om man röker. Om rökstopp är ett krav kommer människor att ha mycket olika förmåga att leva upp till kravet. Vi har också en skyldighet att respektera patientens autonomi. Den innebär visserligen inte att man kan kräva att få den behandling man vill, men ger människor rätten att själva bestämma över sin hälsa. Krav på rökstopp kan dessutom kränka en persons integritet, vilket är ett brott mot icke skada-principen. Det antyds ju i det här fallet att patienten upplever sig diskriminerad.

Det finns också etiska principer som tydligt stödjer kravet på rökstopp. Göra gott-principen säger att vården har en moralisk skyldighet att förebygga skada och att åstadkomma så mycket gott som möjligt. Eftersom risken för komplikationer generellt är större för rökare kan man hävda att en operation av en rökfri patient skapar ”mer gott”. Göra gott-principen ger generellt stöd både åt det förebyggande folkhälsoarbetet och satsningar på patientsäkerhet. Ett rökstopp kan också motiveras utifrån kostnadseffektivitets-principen. Eftersom sjukvårdens resurser är begränsade kan man hävda att det inte är rimligt att en grupp tillåts förbruka dem ”i onödan”.

Diskutera mera

Inom etiken handlar det ofta om att ställa olika faktorer och argument mot varandra för att komma fram till rätt handling. Vilka argument och etiska principer tycker du väger tyngst? Vad/vem tycker du ska få avgöra om en rökare ska bli opererad? Framför gärna dina synpunkter via Pulsen!

Läs mer

”Sluta röka/snusa inför din operation” Landstinget i Jönköpings län.

”Tobak och avvänjning. En faktaskrift om tobakens skadeverkningar och behovet av tobaksavvänjning”, Barbro Holm-Ivarsson.

GUNNAR SVENSSON
Sjuksköterska kirurgkliniken Höglandssjukhuset och medlem i Etiska rådet

I samarbete med etiska rådet svara Pulsen på frågor om etik och etiska dilemman.
Läs mer om etiska frågor i intranätet: Ledning/Etik. Där kan du även ställa egna frågor om etik och diskutera/samtala på Etiskt diskussionsforum

Catarina Arvehell, PA-konsult och en av de ansvariga för höstens fortbildning hälsar på Monica Hammarlund, tandsköterska i receptionen på Rosenlunds Folktandvård.
FOTO: MIKAEL BERGSTRÖM

Satsar stort på receptionisterna

Under hösten 2010 satsar Folktandvården på en fem dagars utbildning för receptionspersonal, skräddarsydd utifrån inkomna önskemål.

– Det handlar om att höja kompetensen och att skapa en yrkesidentitet. Receptionist är ibland en otydlig tjänst, säger Catarina Arvehell, PA-konsult på Folktandvården.

Tillsammans med projektledaren Annika Söderbring från Badhuset i Huskvarna och övriga medlemmar i projektgruppen planerar hon för höstens storsatsning där ett 60-tal tandsköterskor och assistenter ska få fortbildning i receptionsarbetet.

Kursdeltagare ska utses

– Detta är en efterfrågad utbildning. Cheferna för de 26 Folktandvårdsklinikerna samt Odontologiska Institutionen får utse två medarbetare vardera att delta i utbildningen. Tanken är sedan att de ska förmedla kunskaperna vidare till sina kollegor, säger Annika Söderbring.

Under fem utspridda heldagar i Jönköping och Nässjö kommer lika många områden att tas upp, områden som receptionspersonalen själva har pekat ut när önskemålen samlats in.

– Personalen har tyckt väldigt lika. Det visar att behoven är desamma, säger Catarina Arvehell.

Det handlar om bemötande, ekonomi, lagar och rutiner, roller och befogenheter samt T4, alltså Folktandvårdens datasystem.

Bra bemötande kan bli bättre

– Vi får fina siffror på bemötande i de patientenkäter som görs, men det kan förstås hela tiden bli bättre.

Catarina Arvehell poängterar att det handlar om att bli trygg i sin arbetsroll, något som täcker in flera av områdena.

– Ett exempel är tydlig ansvarsfördelning. Vad får jag göra, vem har ansvaret och vad förväntar man sig av receptionen. Ett annat exempel är lagar och rutiner. Vad som gäller kring bland annat Personuppgiftslagen och Sekretesslagen.

Blir en kvalitetssäkring

Annika Söderbring ser det också som en kvalitetssäkring, både får patienter och personal.

– Som patient ska jag veta att det fungerar likadant oavsett vilken klinik jag går till. Likadant för personal som byter arbetsplats.

Tanken är att receptionspersonalen sedan ska genomföra eventuella förändringar på hemmaplan.

– De får gå igenom sina rutiner hemma och se till att de stämmer med de rutiner som ska gälla, säger de.

MIKAEL BERGSTRÖM